

Bir Fotoğrafın Hatırlattıkları: 35

BİR KONYA LİSELİNİN ARDINDAN: YÜKSEK MAKİNE MÜHENDİSİ MUSTAFA ERİNÇ KOCABIYIKOĞLU VE ADI ETRAFINDA

Hâkimiyeti Millîye İlkokulu'na başlama tarihim 1946 yılının Eylül ayıdır. Beş yıl olan bu okuldan 1951 yılının Haziran ayında mezun oldum. Aynı yılın Eylülünde kaydolduğum Konya Lisesi'nin orta kısmından da 1954-1955 ders yılının sonunda ikinci diplomamı almış oldum. Okulumun devamına kaydolarak da 1959 Haziran ayında Konya'daki son diplomama kavuşmuş oldum.

İlk ve orta okullarda birlikte okuduğumuz, aynı zamanda komşu mahallenin de çocuğu olan, günümüzün emekli inşaat yüksek mühendisi Mehmet Bildirici'nin belirlemesine göre öğretmenlerimizden sadece biri hayatta imiş. Ya arkadaşlarımızdan kaç hayattadır? Bu konu, Şekspir'in ünlü sözüne gelecek ve bize de, 'asıl mesele budur' demek düşecektir.

Elbette başta hanım arkadaşlarımız olmak üzere ilkokul arkadaşlarımdan sadece üçünün varlığından haberdarım ve onlarla görüşüyor ve telefonlaşıyoruz: Mehmet Bildirici, Prof. Dr. Ömer Alptekin ve Recai Kı-

Prof. Dr.
Saim SAKAOĞLU

cıkoğlu. Ortaokuldan ise sadece saydığımız ikisiyle görüşüp konuşuyoruz. Ya lise? Maşaallah çoğunun varlığından haberdarım ama görüşmemiz mümkün olamamaktadır. Zaman zaman bazıların ölüm haberlerini işitiyor veya okuyorum. Nitekim son sınıfta 6 Ed. şubesinde okuduklarımızdan, ilerleyen yıllarda

İzmir'e taşınıp orada avukatlığa devam eden Mustafa Çağlar'ın ölüm ilanını da 01 Ocak 2022 tarihli bir İstanbul gazetesinin ölüm ilanları sayfasında okumuştum. Buca'de defnedilen merhum Çağlar 31 Aralık 2021 tarihinde vefat etmiş.

Yazımızda ele alacağımız arkadaşımız ise *Erinç* Kocabıyıkoglu'dur. Ancak biz onun adını o yıllarda hep *Erinç* olarak biliyorduk. Meğer merhumun bir de ön adı varmış: Mustafa. Tahminimize göre Mustafa, dede adı, yani *Erinç*'in babası merhum Süleyman Bey'in babasının adıdır.

İlanın bir arkadaşımızın ölümüyle ilgili olmasının ötesinde çok farklı bir özelliğinin daha olduğunu belirtmek isterim. Yıllardan beri binlerce

ölüm ilanı elimizden geçti, çok ilgi çekici olanlarını okuduk. Ancak samimiyetle söylemek isterim ki bu ölüm ilanı önceki ilanların hepsinden çok farklı özellikleri taşımaktadır. İlanı aynen yer vereceğimiz için ne demek istediğimizi sizler de derhal farkına varacaksınız. İlanın dik-kati çeken tarafı daha başlığundan başlıyor. Ölüm ilanlarında şu iki tür başlığa sıkça rastlarız: *Vefat, Acı Kaybımız*. Ancak az da olsa şu ilanı da görmemiz mümkündür: Çok Acı Kaybımız. *Büyük Kaybımız* ise ender olarak görülen başlıklardır. Bunların dışında, aramızdan ayrılanlara duyulan özlem de farklı şekillerde dile getirilir:

Canım Annem, Canım Ali'mizi/Ayşe'mizi Kaybettik, Meleğimiz, Meleğimizi Uğurluyoruz, Sevgili Büyüğümüzü Kaybettik, Ailesinin Acı Kaybı, (Bir firma adı) Seni Hiç Unutmayacak, Sensiz Yarım Kaldık, Seni çok özleyeceğiz, Veda, Veda ve Teşekkür

Ünlü doktor ve bestekârimiz Alâeddin Yavaşca için verilen ilanın başlığı ise şöyle idi: *Türk Sanatının ve Tababetinin Büyük Kaybı*.

Bu arada az da olsa bazı ilanların başlığının olmadığı görülüyordu.

Sıradan başlıkların verilmesinde ölüm ilanlarını kabul eden kurumların ellerinde bulunan bazı hazır ilanları ilgililere gösterip onlardan birini seçmelerini söylediği de unutulmalıdır.

Gelelim arkadaşımız *Erinç* Bey için verilen ilanın başlığına... Böyle bir başlığa hiç rastlamadık, taklit edilmesinin dışında rastlayacağımızı da tahmin etmiyoruz: **HAZİN KAYBIMIZ**.

Başlığı böyle olan bir ilanın nasıl olacağını tahminlerinize bırakmıyor, ilan metnini yazımızın arasında sizlerle paylaşıyoruz.

Erinç Bey ile ilgili bazı hatıraları da elbette sizlerle paylaşacağız. Öncelikle şunu belirtmek isteriz. Biz onunla son defa 1958 yılının yaz aylarında görüşmüş, bir daha hiç karşılaşmamıştık. Dememiz odur ki ara-

dan 64 yıl geçmiş. Ancak bizde bıraktığı bir iz onu unutmamızı engellemiş. Ölüm ilanını görünce de hatıra yumağının ilgili köşelerini gündeme taşıyivermeyi kararlaştırdık. Hemen ekleyelim, ilanda yer alan vesikalık benzeri fotoğrafı ile öğrencilik yıllarımızda çektiğimiz toplu fotoğraf-taki iki *Erinç* arasında öylesine büyük farklar oluşmuş ki...

Bir günlüğümle ilgili giriş cümlelerinden sonra *Erinç* ile ilgili satırlardan bazılarını aktarmak istiyorum. İşte o yazının ilgili bölümünden satırlar:

GÜNLÜĞÜMDEKİ ERİNÇ...

Gelelim bizim ilk günlüğümüze, daha doğrusu acemilik dönemimizin günlüğüne... Bu yazılarım biraz da sınıfımızın tarihçesi olarak düşünüldüğü için sınıf, öğretmenler, öğrenciler, devamsız öğretmen ve öğrenciler, vb. verilmiştir. Bu bilgilerin yeri elbette bu derginin sayfaları değildir. Günlüğümüze geçmeden önce şu bilgileri de vermenin yararlı olacağına inanıyoruz.

Yıl 1957... Konya Lisesi'nde öğrenciyim: 5 C... Bütünüyle erkeklerden oluşan bir sınıf... Galiba 16 Cevdet Erdost ile başlıyor, son öğrenci ise arada naklen gelen, dönemin Diyarbakır valisinin oğlu Erol Ozanalp... Aynı zamanda sıra arkadaşımız. Öğretmenlerimizi saymayacağım, nasıl olsa bazıları zaman zaman sahnede yerlerini alacaklar, hatta bazıları fazlasıyla... Defterin Türkçesi/yazımı bayağı farklı. Konyalılığım iyiden iyie satırlarıma sinmiş. Bunun sonucu olarak günlüklerimin sadece bir bölümü o günkü şekliyle alınacak, öbürlerine ise ruhunu incitmeden birazcık çeki düzen verilecektir ki okuyanlar biraz daha fazla zevk alabilsinler.

Özellikle bir noktayı belirtmeyi uygun buluyorum. Acemiliğin, hatta bu satırların bir deneme olmasının sonucu olarak aceleyle yazılan yerleri de vardır. Verilen pek çok adın kim

olduğunu açıklayan bilgiler köşeli parantezlerin [] içinde açıklığa kavuşturulacaktır. Bazı kelimeler için de aynı yolu tuttuğumuzu hatırlatalım. Bir özelliğimiz de yazılan günün öncelerine dönüp o günleri de yazmamız söz konusudur. Bu, belki günlük doğasına aykırıdır ama biz böyle yazdık, böyle kabul edile.

İşte *Erinç* ile ilgili satırların yer aldığı günler:

16 Mayıs 1957 Perşembe: Saat 6.30

.....

Üçüncü ders Hava Şehitleri İhtifali için [Alaeddin Tepesine] gittik. Kız Muallimlilerle karşı karşıya idik. Oradan 10.30'da ayrıldık. Okula geldik, serbest bıraktılar. Okul çıkışı eve ekmeğe götürdüm. Oradan da su getirmeye gittim. 16.00'da çarşıya çıktım. Aşağı yukarı gezdim. Bir ara yanımda **ERİNÇ** de vardı.

28 Mayıs 1957 Salı: Saat 6.50

Okula geldiğimde Hakkı'nın ben-den önce geldiğini gördüm... Kurul toplanıyormuş, Hasan Ağa [okulun giriş kapısı görevlisi] okula salmıyordu. Oradan kitaplığa geçtim. Ramazan Toksak'ın Akbaba'sını okudum. Okuldan ayrılınca Taha [Katırcıoğlu / Fen şubesinden] ve Sabri [Seven] ile gezmeye başladık. Ben, Sabri ve Taha'nın bisikletlerinin arka seleslerine birer ayağımı atıp gidiyordum. [Ne gözü peklilik...]

Belediyenin önünde **ERİNÇ**'le birleşip yürümeye başladık. Postane-nin önünde Kâmil'le de görüşüp ilerledik. Ben Bedesten'de onlardan ayrıldım.

.....

Eve gelince Edirnelilerin [karşı komşu] kapıyı çaldım. Kızları çıktı, biraz konuştuk. Necet [evin oğlu] okulda imiş. Gittim, sordum, buldum, geldik eve. Kapıyı çaktım, kimse çıkmadı. Aradık, bulamadık ablasını. Haşmet'i bisikletin önüne bindirip doğru Edirnelilerin bağına... Ne güzel yerlerden geçtik. Hele o demiryolunun yanındaki patikamsı yola diyecek yoktu. Uzun uzun gittikten

sonra bağa vardık. Topu aldık, lale ve gül deşirip meyve yedik. Eve gelirken vakit öğle olmuştu. Bakkalda helva ekmeğe yedim. Evden ayrılıp Bildiricilerden lastik ayakkabıları alıp **ERİNÇ**lere gittim. **ERİNÇ**'i tam mektup yazmaya döşenmiş bir vaziyette yakaladım. Tabii bıraktı yazmayı. Ayrıldık evlerinden.

SINIF İÇİ FUTBOL TURNUVASI

Bir sınıfın, sayıları galiba 40 civarında olan öğrencisinin tamamı erkek olunca yapacakları konuşmaların konusu da genellikle top üzerine olacaktır. İşte bizimkiler kafa kafaya vermişler ve bir futbol turnuvası düzenlemeye karar vermişler. İstekli arkadaşların sayısı belli olunca eşit sayıda öğrencinin yer alacağı dört grup belirlenmiş: I. Takım, II. Takım, III. Takım ve IV. Takım... Her takım sekiz kişiden oluşuyor. 441 numaralı *Erinç* II. Takım'ın, 911 numaralı Saim de IV. Takım'ın kadrosunda yer alıyor. Ancak takımların belirlenmesi konusunda, yayımlanmamış lise hatıralarımda şöyle bir satır yer alıyor:

Ancak kura mı çektik, yoksa birer güçler dengesi mi göz önünde bulunduruldu, hatırlamıyorum.

Ve o hatıralardan bazı aktarmalar:

Programa gelince... Fikstürümüze göre maçlarımız 20 Nisan'da başlayacak ve aralıklarla sürecek. Bakalım fikstürde kimler nasıl eşleşmişler?

Ancak beş kadar arkadaşımız bu maçlarda yer almak istememişler. Biz, hatıraları kalmasın diye onların da sadece numaralarını listemize eklemişiz.

Bir not daha... 23 Nisan günü turnuva iptal edilmiştir. Sebep mi? Sahaya tam takım çıkamayıp ağır bir yenilgi alan takımlarımızdan birinin turnuvadan çekilmesi...

CAHİT SITKI TARANCI'YI ANMA DERSİ

Döneminin önde gelen şairlerinden Cahit Sıtkı Tarancı'yı, Konya Lisesi'nde öğrenci iken kaybetmiştik: 13 Ekim 1956, Viyana. 02 Ekim 1910

Cahit Sıtkı Güne

Diyarbakır doğumlu olan ve kazandı-ğı birincilikten ötürü *35 Yaş Şairi* diye bilinen Tarancı'yı 5 C sınıfı olarak anmak istemiştik. Sınıfımızda şair olan arkadaşlarımız da vardı.

Onu, ölümünün 47. gününde, 28 Kasım 1956 Çarşamba günü bir edebiyat dersimizde anmıştık. Öğretmenimiz de şair olan ve şiir kitabı da bulunan (merhum) Kemal Or Bey idi. Fotoğrafın çekilme saati: 12.07...

Ayaktakiler: *Erinç* Kocabıynoğlu, Önal Vasıf Öztaş, İzzet Şahin, Celaliddin Hidayetoğlu, Doğan Dağdeviren; çömelenler: Muammer Doğan, Cevdet Erdost, Yılmaz Özlen, Saim Sakaoğlu. Bu adlardan kaymakam Öztaş Bey, sanatkar Hidayetoğlu Bey ile Yüksek Makine mühendisi *Erinç* Kocabıynoğlu vefat etmişlerdir. Ellerdeki kitaplar dikkatinizi çekecektir.. Onlar, şairimizin *Otuz Beş Yaş* ve *Düşten Güzel* adlı kitaplarıdır.

Ne yazık ki, hayatta olup olmadıklarımı bile bilmediğim öbür arkadaşlarımı belki de 1959 yılından beri hiç görmedim. Ne dersiniz? Sizlerin de böyle arkadaşlarınız var, değil mi?

Evet, belki sadece bir iki yıl sınıf arkadaşlığı yaptığımız, 1958 yılından beri bir daha hiç görmediğimiz bir sınıf arkadaşımızın, **HAZİN ÖLÜM** başlıklı ölüm ilanının bizleri

nerelere kadar getirdiğini göstermek istedik. Acaba *Erinç*'in o ölüm ilanlarını okuyan kaç arkadaşı benim duygularımın benzerlerini yaşadılar, bilemem. Aslına bakılırsa o ortak arkadaşlarımızın bazıları çoktan aramızdan ayrılmış olabilirler.

İlanın dilini özel olarak incelemeyeceğim. Sizler, lütfen dikkatlice okuyunuz. Bir ölüm ilanı için seçilen kelime hazinesinin zenginliğine bakınız. Acaba hangi kalem veya kişi böylesine duygularla örülmüş bir ölüm ilanını hazırlamış olabilir?

Erinç ve aramızdan ayrılan öbür arkadaşlarımızın ruhları şad olsun.

* * * *

O yazımın yayımlanmasının üzerinden on yıldan fazla zaman geçmiş. İşte o yazımın başlığı: *Siz Hiç 'Mevlâna' ile Konuştunuz mu?* (*Merhaba / Akademik Sayfalar*, 11 (17), Mayıs 2011, 261-26'dan *Ad Bilimi Yazıları*, Konya 2017, 465-468.) Evet, ben Mevlâna ile konuşan bir Türkiye Cumhuriyeti vatandaşım. 1999 yılından beri Mersin'in Erdemli ilçesinin Töm ük beldesindeki yazlık evimizde oturuyoruz. 2007 yılının Ağustos ayında bir önemli bir işim için tatili bölüp Konya'ya dönüyorum. Otobüsümüz, Adana'dan gelen bir Konya firmasına ait... Erdemli'de

yanıma oturan arkadaşımız, benim Konyalı olduğumu öğrenince hemen adını söyleyiverdi: *Mevlâna!* Ayrıca kimliğini çıkararak da bu durumu kendince ispat etmiş oldu. Onca yılın Konyalısıyım ama ilimizde bu adı taşıyan bir hemşerimizi hatırlamıyorum. Gerçi bizim Konya'da oldukça fazla *Celaleddin* adlı hemşerimiz var ama *Mevlâna adlı birine hiç rastlamadım.*

Neyse, Erdemlili *Mevlâna*'den bizim *Erinç*'e gelelim. Siz bugüne kadar hiç adı *Erinç* olan biriyle merhabalaştınız mı?. Eğer, sınıf arkadaşım *Erinç* olmasaydı ben de asla böyle biriyle karşılaşamayacaktım. Günümüze gelinceye kadar böyle bir adı ne işittim ne de bir yerlerde okudum. Hatta bu adın sanki daha doğrusu imiş gibi hep *Erinç* olarak söylendiğini de vaktiyle işittiğimi hatırlıyorum.

Şöyle bir internete girdim. Ülkemizde en çok alınan soyadı *Yılmaz* olduğu için *Erinç Yılmaz*'ları aradım. Buldum da: *Erinç Yılmaz, Göral Erinç Yılmaz...* Ve başladım öbür çokça alınan soyadlarını aramaya. İşte birkaç örnek daha... *Erinç Kaya, Erinç Aslanboğa, Erinç Sağlam, Alp Erinç Yelden,* vb.

Yolumuz internete düşünce, bir de şu *erinç* kelimesinin ne anlama geldiğini arayiverelim dedik. İşte oradan alınan anlam: *Hiçbir üzüntüsü sıkıntısı, hiçbir eksigi, hiçbir acısı ve tasası bulunmama durumu.*

Artık günümüzden uzaklaşıp tarihin derinliklerine eğilmenin zamanı gelmiş gibi... Büyük tarihçimiz, hemşerimiz Bozkırlı bilgin Prof. Dr. Faruk Sümer'in o dev eserinin sayfalarında dolaşmaya başlıyoruz. Bulamayınca da sondaki geniş İndeks'e (771-878) sıra geliyor. Eğer bu kitapta *erinç* adı bir yerlerde belirlenmişse 804. sayfada olmalıydı. Ne yazık ki, *Erik Temür* ile *Erivan* arasında böyle bir ad yer almıyordu. (*Türk Devletleri Tarihinde Şahıs Adları II*, İstanbul 1999).

Elbette bakacağımız başka kaynaklarımız daha olmalıydı, İşte Prof.

Talât Tekin'in bir çalışması: *Orhun Yazıtları*, Ankara 1988. Burada *erinç* kelimesini buluyoruz: *Şüphesiz, muhakkak ki* (s. 135). Göndermede bulunan kaynaklara ulaşip hangi amaçla kullanıldığına bakılması gerekecektir. İki *erinç*'in arasında önemli anlam farkı görülmektedir.

Bakılması gereken iki grup kitabımız daha vardır: *Soyadı Kanunu*'ndan önce ve sonra yayımlanan bazı kitaplar ve son 40 yıl içinde elimize ulaşan kitaplar. İşte oralara eğilmemizin sonuçları.

Ele alacağımız ilk kitap, Besim Atalay'ın *Türk Yurdu* dergisindeki makalelerinden (1333 ve 1334) oluşan kitabı *Türk Büyükleri Veyâhûd Türk Adları* (1923) ve onun harf inkılabından sonra yayımlanan iki (1935 ve 1936) baskısıdır. Onun bu çalışmaları 2021 yılında ortak bir yayın olarak ilgililerin dikkatine sunulmuştur. Bu çalışma Gürol Pehlivan tarafından *Türk Büyükleri veya Türk Adları* adı altında hazırlanmıştır. Ancak Atalay'ın kitaplarında *Erinç* adı yer almamaktadır.

Hazin Kaybımız

Merhume Bilge ve Merhum Süleyman Kocabıyıkoglu'nun ilk göz ağrısı oğlu,
Aytuna Kocabıyıkoglu'nun 53 yıllık eşi, can yoldaşı, hayat arkadaşı, birliği,
Pınar ve Berrak'ın aslan yürekli, yüce gönüllü hamî babaoğlu;
Yamaç'ın şefkati ve şevketli süper dedesi,
Zeki ve Neşet'in kıymetli ağabeyi,
Defne ve Başak'ın sevgili amcası;
Rengin ve Ayşe'nin babacan kayınbiraderi;

Koç camiasının müteber mensubu, yaşamını ailesine adanmış, ali-cenap ve arif kişi
çok değerli varlığımız;

Makine Yüksek Mühendisi

Mustafa Erinç Kocabıyıkoglu'nun

vefatını derin bir keder ve teessür ile duyururuz.

Cenazesi, 26 Şubat 2022 Cumartesi günü İstanbul Etiler Camii'nde kılınacak öğle namazının ardından
Bodrum Akyarlar'da ebedi istirahatgahına defnedilecektir.

Ailesi

1935 yılında adlarımızla ilgili olarak yayımlanan kitaplardan ikisinde de *Erinç* adını araştırdık. İşte sonuçları;

1. K [emalettin] Ş [ükrü] Orbay, *Öz Türkçe Adlar ve Sözcükler* (Yeni Soy Adları), Ankara 1935. Burada *Erinç* adına yer verilmemiştir (s. 17).

2. Murat Uraz, *Türk Adları*, 1935. Burada da *Erinç* adına yer verilmemiştir (s. 80).

Atalay'ı göz önüne alırsak bu dönemdeki kitaplardan üçünde *Erinç* adına yer verilmemiştir.

Son 50 yılda yayımlanan ad kitaplarından birkaçında da bu adı arayalım.

1. Ali Püsküllüoğlu, *Seçilmiş Çocuk Adları Sözlüğü*, Ankara 1981.

Erinç: Hiçbir eksigi, hiçbir acısı ve üzüntüsü olmama hali; dirlik ve düzenlik içinde olma durumu (s. 23).

Bu kitabın 1989'da yapılan üçüncü baskısında tanım oldukça kısaltılmıştır: Mutluluk içinde yaşama, dirlik (s. 111).

İlk tanım, internetten alınan karşılığa son derece benzemektedir. Bizce, internete bu kitaptan alınmış olmalıdır.

2. Adviye Aysan-Selma Tuncay, *Türk Adları Kılavuzu*, Ankara 1981. Eser bir dizin olarak verilmiş. Çalışma 1987 yılında *Türk Adları Sözlüğü* adıyla yeni baskısı yapılmış, zamanla geliştirilerek birkaç baskısı daha gerçekleştirilmiştir.

Erinç: Dirlik, rahat, huzur (4. bs. 1994, s. 204).

3. M. Kemal Çalık, *Türk Ad ve Soyadı Sözlüğü*, İstanbul 1989, 3. bs. İstanbul 1991.

Erinç: Hiçbir eksigi, hiçbir üzüntüsü olmama hali; dirlik, rahat, huzur (s. 100).

4. Daha sonraki yıllarda yayımlanan ad kitaplarında da *Erinç* adına benzer şekillerde yer verilmektedir:

a. Yalçın Toker (1997), Erk Yurtsever (1997), Kemal Zeki Gencosman (1999), Ayhan Yalçın (2002), vb.

O hâlde bu ad, son dönemin adları arasında yer alan ancak yeterince konulamayanlardan biri olarak kabul edilmelidir.

Son olarak bir de merhumun annesi Bilge Hanım ve babası Süleyman Bey'e eğilmemiz gerekecektir. Bu aile, ilk göz ağrılarını *Erinç* adını koyduktan sonra iki kardeşine yine böylesi yeni adlardan değil de niçin *Zeki* ve *Neşet* adlarını koymuştur? Bir ad bilimci olarak tahminde bulunma hakkımızı kullanmak istiyoruz. *Erinç*'e bu ad, ailesi tarafından değil de dil konusunda duyarlı olan bir büyükleri veya üstleri tarafından verilmiştir. Kardeşlerinin adları da olsa olsa, Bilge Hanım ile Süleyman Bey'in babalarının adları olabilir.

64 yıl sonra ölüm haberini alabildiğim arkadaşşıma Allah'tan rahmet diliyorum.

KONYA'DAN KARS'A (1)

Reyhan
TÜTÜNCÜ

Kars'a gitme isteği 8-10 sene önce iki arkadaşımın günübirlik bu ilimize seyahati ile başladı. Özellikle orada metfun Allah dostu Ebü'l-Hasan el-Harakanî Hazretlerini ziyaret etmeyi çok arzu ettim. Bir dileği olan kimse toprağa tohum ekmiş gibi olur, onu büyütmek için dua etmek, düşünmek, fikren olgunlaştırmak gerekir. Daha sonra oğlumun Kars'a mecburi hizmet dolayısıyla gitmesi, işimi iyice kolaylaştırdı ve yönümüzü oraya çevirdik.

Turistik seyahat düzenleyen şirketler kışa doğru; yazın yaptıkları deniz, kum, güneş turlarından uzaklaşıp, kar, kayak ve tarihi içerikli geziler düzenliyorlar. Bunlardan en çok revaçta olanı da yakınlarda sefere konan doğu ekspresi ile Kars ve çevresi ziyaretleridir. Sarıkamış'ta kayak, donan Çıldır Gölü'nde buz eğlencesi, Ani harabelerini gezmek gibi faaliyetler planlıyorlar. Bizim seyahatimiz de tam bu döneme rastladı.

Aralığın ilk haftası, Ankara'dan

bindiğimiz uçağımızla bir saat sonra şirin Kars havaalanına indik. Bir beldeye girerken önce oranın manevi sahiplerine selam vermek gerekirmiş. Ben de ihtiramla Ebü'l-Hasan el-Harakanî Hazretlerine selam verdim. Çok duygulanmıştım, muhakkak ki hisler alışveriş şeklinde karşılıklı cereyan ediyor. Heyecanla Kars topraklarına ayak bastık.

Sevgili oğlum bizi havaalanından aldı, ardından evin ne kadar uzakta olduğunu sordum, o da zaten burada heryer arabayla on dakika mesafede diyerek karşılık verdi. İşyerine, hastaneye, üniversiteye en kısa zamanda ulaşmanın çok büyük bir konfor olduğunu düşündüm.

Kars çok şirin bir ilimiz. Merkezinde küçük bir dağın tepesine kale yapılmış ve şehir bu dağın eteklerinde şekillenmiş. Kalenin önü adeta bir mesire alanı; oturma ve dinlenme bölümleri, gezinti yapılacak yerler, camiler, tarihi hamam, farklı sosyal ihtiyaçlar için yapılmış binalar mevcut.

**Ebü'l-Hasan
el-Harakanî
Hazretleri'nin
Türbesi ve kabri**

Kars Kalesi'nden görüntü

Kars Çayı da dağın etekleri ardından kıvrılıyor, maalesef kurumaya yüz tutmuş. Bunların arasında en çok ilgimi çeken ise tarihi taş binalar oldu. Şehrin ana caddelerinde, Ruslardan kalma olan bu binalar, genelde resmi daire, sağlık ocağı, okul vs. olarak kullanılıyor. Hatta bir caddeden geçerken kendimi Beyoğlu'nda zannettim. Binalar öylesine orjinal, tarihi ve ilgi çekiciydi.

Kars 1878'den 1918'e kadar 40 sene Rus esaretinde kalmış. O taş bi-

nalar bu dönemde yapılmış. Serhat şehrimiz diye boşuna dememişler. Sürekli Rus ve Ermeni saldırılarına uğramış. Hep bir harp durumunda olmak, buradaki, tabyaları ve savuma ihtiyacını ortaya koymuştur. O yüzden Kars'ta gezilecek yerlerin başında Kafkas Cephesi Harp Tarihi Müzesi geliyor. Ülkemizde bu alanda yapılmış üç interaktif müzeden biri olan bu yapıda, pek çok döküman, savaş aletleri, mektuplar, canlandırma mevcut.

Osmanlı Devleti tarafından 19. yüzyılda doğu sınırlarının korunması için inşa edilen bu tabya, 1878 Rus Savaşı sırasında 5 tugaydan oluşan düşman kuvvetlerinin, büyük askeri mühimmatlarla gece baskını yapıp buradaki 610 askerimizi şehit etmesiyle Kanlı Tabya olarak anılmaya başlanmış.

Dışardaki soğuktan sonra müzenin sıcak ve uhrevî ortamı bizi çok etkiledi. Epeyce de ziyaretçisi olması dikkatimizi çekti. Önce Kars'ın savaş tarihi, Osmanlı'nın son dönemlerinden itibaren gördüğü zulümler, yapılan mücadeleler, verilen zayıflar panolarla anlatılıyor. Bazı bölümlerde balmumundan hazırlanan heykellerle canlandırmalar yapılıyor. Hele bir hastane ortamında doktor, sedyede bir hasta ve yatakta bir yaralı vardı. Heykeller o kadar başarılıydı ki, yatan

hastanın bir müddet sonra gözünü açıp “Ben aslında canlıyım, rol icabı buradayım” diyeceğini sanarak uzun süre gözlerini ayıramadım.

Beni en çok etkileyen ise; oradaki asker, anne, eş ve kardeş mektupları oldu. Fotoğraflarımı çekmiştim aşağıda onları veriyorum. Vatan nasıl savunulmuş, bu imkansızlıklar içerisinde nasıl yaşanmış, bu uğurda neler feda edilmiş!!. Şimdiki gençlerimize bunları iyice anlatmak lazım. Belki içinde yaşadıkları ortamlarla bir kıyaslama yaparlar da, sahip oldukları şeylerin kıymetini daha iyi anlarlar.

Müzeye girerken sol tarafta bir tünel şeklinde, karanlık bir ortamda raylar döşenmiş ve kısa aralıklarla lambalar konmuş. Her ışık bir

şehidimizi temsil etmek üzere, 610 parıltı mevcut. İçeride öyle bir manevi ortam var ki, onların ruhlarını hissetmemek mümkün değil.

Dışarıda müzenin arkasında tabyanın konumu belirtilmiş. Yan tarafına ise doğu kuvvetleri komutanı rahmetli Kazım Karabekir Paşa'nın beyaz kompartımanı bulunuyor. İçerisinde banyo, mutfak ve yatak imkanı var. Paşa ordusunu buradan yönetiyor ve birlikte düşmanları bölgeden kovuyorlar. Bu başarıdan sonra da Şark Fatihî ünvanı alıyor. Rabbim hepsinin mükafatını kat kat versin inşaallah. Gerçekten onlara olan borcumuzu nasıl öderiz bilemiyorum. Durup iyice düşünmek gerekiyor...

Karsın manevi sahiplerinden, belki de ilk şehitlerinden Ebül-Hasan el-Harakanî Hazretleri Hicri

ZEVCEM

KARS KANLI TABYA
ŞEHİT ANI BİNA

Ekinler bitmiştir köyümün toprağında.
Sarayı olmayan zevcem hali nicedir?

Oğlumuz yürümeye başladığı tarlalarınca? Elma ağaçlarına tırmanır bil gün babası gibi. Düşüğünde kalırmı? da bilir. Yiğit evladılır o. Osmanlı'dur, ademoğludur. O da babası gibi köş kışınır düşmana karşı bir gün. "Allah'u ekber" nidalarıyla ahır düşmanın üstüne almında yazılıysa.

Saraylı olmayan zevcem karnı pek midir? Nasıl yetipir onca iğne tarlanın, sabinin? Yeşil sancaklı yolunu yolumuz bilelelik. Atamızın köyümüzden ayırdık, keşik Kerim geldi. Selamet de acı da. Es-Selâm in takdiri. Biz kendimizi O'na kul eyledik. Ekinler biçilken ulaşıp bu mektup belki sana. Anam yok, atam yok, düpümde zevcem ve sabim. Sür sağırsın

keçilerle konuşursun ya tatlı tatlı. Bunu düşünür uyumun geceleri. Rab'üm dînimiz, Sultanımız ve bütün Müslümanları korusun. Bizle yemek getiren anaların birine verdim bu mektubu. Yemek dediysem de senin yaptığın ekmeleği değil ya. Biraz patates, belki ceviz. Kırk yıldır bir gelir, yemeye kaymazız.

Ana söz verdi, sana ulaşılacak bu mektubu. Ama dedi belki ekinler biçilken.

KARDEŞİM

KARS KANLI TABYA
ŞEHİT ANI BİNA

"İmanlarına iman katınsınlar diye müminlerin kalplerine güven indiren O'dur. Göklerin ve yerin orduların Allah'ındır. Allah bilendir, her şeyi hikmetle yapandır."

Fatih-Suresini okuduk bir ceng meydanlarında. Sımdı ben başka bir cepheye ediyorum. Seni düşünüyorum kardeşim. Sen ne dedin? Jimdi? Sen de yazıyorsun? İman atsın mı? Anam nasıl da bakakalmıştı anamızdan köyü değil. Bu oğlunu hırsıyla gönderdi babamı öldüren Büstüran'e. Bursalar için bir ceviz nânıyıza kardeşim. Kâhraman buza saklamalı. Küp elman alınmalı Hünkârımız Çarınlardan.

Ne dedin kardeşim? Neredesin? Nere oldu seni görmeyeli? Anamızdan mektup alır misin? Kame yazdırın kim ister söyleyeceği ki cümleyi? Arkamızdan nasıl da bakakalmış anamız. "Kerem Allah'a ve Rasûlüne iman etmişse yüzüyle biz, kâfirler için çığır bir atrı hazretlerimizdir." Gıvâzu mâne getareceği kardeşim. Bunun üstüne bulduk okup Monkof'u Allahın yuluna döndürüceğiz.

Nasıl bakakalmıştık anamız arkamızdan. Neredesin kardeşim, neredesin?

BABAM

KARS KANLI TABYA
ŞEHİT ANI BİNA

Nasılınsın? Oğlum nasıl?
Anam hâlâ çok ağlıyor mu?

Kâfir güçü çıktı, babam. Hem yeniyoruz hem yeniliyoruz. Aş yemedin günler geçiyoruz. Üzerimiz ince, uğuyoruz. Ama imamızın izi öyle yüksek ki kurtaracağız dînimizi ve imparatorluğumuzu inşaallah.

Babam, Gülsüm Ana'ya söyleyesin oğlu şehid oldu. Allah onu diğer cengâverlerin yanına aldı babam. Üzülmesin söyleyin ona. Günlere aç kalmak da gazı olmak da, şehid olmak da hepisi Allah'ın takdiri.

Zevcem nasıl? Anamı yardım ediyor, değil mi? Fatma büyüdü mü? Evladı dıyor mu sana? Bu mektubu bir göyleye gönderiyorum size. Kim bilir ne vakit elimize döner, belki biz de Hâkî'n rahmetine kavuşuruz. Âlinimizin yazısında ne varsa o, Hümmetler.

OĞLUM

KARS KANLI TABYA
ŞEHİT ANI BİNA

Yavrum, canım, yiğitim, aslanım...
Sen gittin gideli babam iyice yaşlandı.

Keçiler ben de tutulmuşken köş de hem güvârlardan alabilseniz hem üm Müslümanların canına deri durar. Ah oğlum, ceng meydanında düğümü Çalbarlara Mustafa. Ten oğlar yıldı anası, nasıl bir od düşün. Analara Anası ağladığıya ben de ağladım, burasını senleki oğlum. Anılar bir bir geliyor. Anılarınca. Çok oğul getireceğiz. Hep vakti aygırmı, ne yola...!

Oğlum, hata sana cümle yığarmış Ede anam yüzü sordüğü de. Uyların değil mi onu? İyidir öğür meşhâkârında göre sat kaplar. Köylükler, analar me ağlıyor yem bir lideniz. Anam'ın da bîr küyümeymiş. Sen de büyük beyimden ilimdeki köş, arı. Yüce Sultanımız kendilerine kâhraman, kâhramanımız yam imparatorluğumuzdur anı.

İman arıza güvârları anamız da düşünürsek ben. An'ın küyüm hem de sen de senle meşhâkâr. Şahîş aydınlarca üyüğü gıvâzu Mustafa anam'ın da emektiride öde. İmanımı istadlarımlık. Kâh'ın bu bîr ne yola...! Anamızın ben Müslümân olmuştuk. Kâh'mın kâh'mın. An'ın yim ile ne yola...!

Aş kâhramanlarımız Çarınlarımızı övünmeyiz. Güçümüz şiddet şiddetle yazılmıca. Ben Çarınların, çekimler gelir için oğlum. Şiddet Allah'ın kâh'mıdır. Güçümüz.

(421-429) yılları arasında bu şehre yapılan muharebelere dervişleriyle birlikte katılmış, sağ bacağundan yara alarak Miladî 1033 yılında şehit düşmüştür. Defnedildiği yere daha sonra Sultan Alparslan tarafından bir türbe ve bir camii yaptırılmıştır. Bizim de ilk ziyaretgâhımız burası oldu. Çok feyizli ve etkileyici bir ortam. İnsan uzun süre buradan ayrılmak istemiyor. Turkuaz renkli halılar ortamı daha bir cazip hale getirmiş. Zaten uzunca bir süre buralarda restorasyon çalışmaları varmış, yakın bir tarihte açılışı yapılmış. Böyle bir gezi zamanlaması da ayrıca bir şükür vesilesi. Daha önce gelmiş olsaydım bölgeyi bu haliyle göremeyecektim.

Ebü'l-Hasan el-Harakanî İran'ın Horasan bölgesindeki Bistam şehrinde bulunan Harakanî köyünde dünyaya gelmiştir. Doğduğu yere nispetle Harakanî olarak anılmaktadır. Evliyânın büyüklerinden, insanları hakka davet eden ve kendilerine "Silsile-i aliyye" adı verilen büyük alim ve velilerin yedincisi olduğu söylenen Harakanî; uzun boylu, güzel yüzlü, geniş alınlı ve kumral tenli idi. İlim ve irfanı sebebiyle zamanın kutup ve gavsı ünvanları ile anılan bir gönül sultanı olarak bilinmekteydi. Hakk'a ermek için zor riyazetlere, çetin mücadele ve çilelere katlandığı söylenir. Telif ettiği bir kitap bulunmamaktadır. Ancak onun sohbetlerinden derlenen Nuru'l-ulûm adında Farsça bir eser Türkçeye tercüme edilmiştir.⁽¹⁾

Harakanî alperenlik ruhuyla ilk tohumları atmış. Anadolunun fethi için zemin hazırlamıştır. Kendi döneminde bir çok sofî, âlim ve devlet adamı ile görüşmüş ve onları etkilemiştir. Tasavvuf tarihinin önemli simalarından biri olan İmam Kuşeyri, Harakanî'yi bizzat ziyaret etmiş ve şöyle demiştir. "Harakan'a varınca Şeyh Ebu'l-Hasan'ın heybet ve haşmetinden fesahatim sona erdi. İfade gücüm kayboldu ve sanki dilim tutuldu. Neredeyse velayet makamından azledildiğimi sandım." Tarikattaki üstadı

(1) Abdülkadir Dededoğlu, Altun Silsile, İstanbul, Syf: 140-141-142.

Bâyezîd-i Bestâmî Hazretleri kendisinden çok önce ölmesine rağmen ruhaniyetinden feyz almıştır. Ebu'l-Hasan el-Harakanî ile başlayan Anadolu'nun manevi fütühatı, talebelerinden Ebu Ali Farmedî ve Yusuf Hemedanî'den sonra gelen Ahmet Yesevî ile hız kazanmıştır. Tezkiretü'l-evliyâ ve el-Hadâiku'l-Verdiyye'nin verdiği bilgilere göre Harakanî Hazretleri çağdaşı tıp otoritesi İbni Sina ile de görüştü. Kaynaklarda geçen bir menkıbede şöyle anlatılır. Şeyh Harakanî'nin şöhretini duyan Gazneli Mahmut, Harakan'a gelir Sultan yanına girdiğinde Şeyh Harakanî ayağa kalkmadığı gibi ona ilgi de göstermez. Sultan pek çok soru sorar ve aldığı tatminkar cevaplardan hayrete düşer. Endişesi sevgi ve saygıya dönüşür ve bir kese altın vermek isterse de kabul edilmez. Bu sefer ondan hatıra olarak bir eşyasını ister. Harakanî Hazretleri de sultana gömleğini verir. Sultan ayrılırken Hazret onu ayakta uğurlar. Bunu hayretle karşılayan sultan "Efendim, geldiğimizde ayağa kalkmadınız ama yolcu ederken ayaktasınız sebebinizi öğrenebilir miyim" der, Harakanî Hazretleri ise "ilk gelişinizde sultanlık gururu ve bizi imtihan niyetiyle geldiniz ama şimdi derişlerin haliyle ayrılıyorsunuz, derişlik devletine ve tevazu haline saygı gerekir" demiştir. (2)

Evliya Çelebi Seyahatnamesi'nde Kars'ta ilginç bir olaydan bahseder. Sultan 3. Murad devrinde Kars Osmanlılara geçtiği zaman İranlılar tarafından yıkılan Kars Kalesi için, Lala Mustafa Paşa'ya tamir görevi verilir. Bu zaman içinde hazretin kabri yok

olmuştur. Hafız Osman isminde bir erin rüyasına giren yaşlı bir zat, kendisinin uzun bir müddet toprak altında kaldığını ve kabrinin açığa çıkarılmasını ister. Üç kez tekrarlanan bu rüyada kabrinin yerini ve nereye defnedilmek istediğini anlatır. Aynı rüyayı Paşa'da görmüştür, durum halka ilan edilir. Ertesi gün bütün ahalinin gözü önünde rüyada anlatıldığı gibi tarif edilen yerde bir mermer tabut bulunur. Üzerindeki şu yazı meydana çıkar: "Menem Seyyid Şehid Aliy ibni Cafer Tarihi Şehadeti 425."

Paşa ulemadan tabutun açılması için izin ister. Müsaade üzerine açılan tabuttan hiç bir şekilde üzerindeki ve naaşı bozulmamış, güzel kokular saçan hala yarasından kan sızan biri görülür. Tekbirlerle salalarla yeniden defin yapılır. Hemen üzerine bir türbe inşaa edilir ve yakınındaki yıkılan camide tekrar imar edilir.

Harakanî'nin mübarek sözlerinden bazıları ise şu şekildedir. "Türkistan'dan Şam'a kadar olan sahada birinin parmağına bir diken batsa, o diken benim parmağıma batmıştır. Birinin ayağı taşa çarpsa, onun acısı benim acımdır. Eğer bir kalpte hüznün olsa o kalp benim kalbimdir."

"Sabahleyin yatağından kalkan âlim, ilminin artmasını, zâhid zühdünün artmasını ister. Ben ise bir kardeşimin gönlünü neşe ile doldurma ve onu sevindirme derindedim. Her gün akşama kadar halkın beğendiği ve memnun kaldığı işler yapasın. Her gece de sabaha kadar Hakk'ın beğendiği amel ile olasın."

Ebu'l-Hasan el-Harakanî Hazretlerini anlatmakla bitiremeyiz. Onu gönüllere emanet ederek, farklı güzergâhlara yol alıyoruz. • Devam edecek

(2) Süleyman Uludağ (Harakanî). İslam Ansiklopedisi, İstanbul 1997, 16 - 93,94.

1901 KONYA HALI SERGİSİNİN İKDAM GAZETESİ MUHABİRİ EKREM BEY DİLİNDEN ANLATIMI-II

Konya Halı Sergisi ve memur-ı Mahsusamızın Mektupları

(Konya Halı Sergisi hakkındaki müşahedatı kariin-i kirama tebliğ etmek ve sanayi-i Osmaniyemizin terakkiyatına bir hizmet-i naşirane ifa etmek emeliyle şehri-i mezkura suret-i mahsusada gönderdiğimiz izzetli Ekrem Beyefendi'den aldığımız ikinci mektup)

2

Halı ve Kilim Sergisi

Enzar-ı ümmet-i feyz-ı tabnakıyla ruşen eyleyen (parlayan) bunca müessir-i satia ve bergüzideye (seçilmiş) zamime-i faika olmak üzere Konya'da küşad olunan (açılan) "Halı ve Kilim Sergisi'ni" bugün ziyaret ettim.

Sergi dairesi ittihaz edilen ve vali-i ali-i vilayet devletli **Ferid Paşa** hazretlerinin Konya'ya bidayet-i memuriyet-i asafanelerinden beri taraf taraf

Konya Valisi Mehmet Ferit Paşa

vücut bulan asar-ı umran ve terakki arasında atiyen bir mevki-i mümtaz ve bihin-i ihraz eyleyeceğine meal hali (durumun açıklaması) beraat-ı istihlal olan mekteb-i sanayi şehrin en güzel ve diğer sokakları gibi yeni tesviye (düzenleme) edilmiş bir caddesi üzerinde üç katlı ve kargir (yığma) olarak inşa edilmiştir. Taksimât-ı dahiliyesi (iç kısımları) muntazam olduğu gibi şekli-i haricisi (dış görünüşü) itibariyle bir kıymet-i mahsusa-i tarihiyesi bulunan meban-i kadime istisna edildiği takdirde bu bina müessesat-ı cedidenin en zarifidir. Konya şehrinde sanat namına vücuda getirilmiş bir mektebin, sanayi-i dahiliyemizden -tabiri-i essahla (doğru tabirle)- menabi-i servetimiz (servetimizin kaynakları) meyanında bir mevki-i mühim işgal eden halıcılığın terakkiyatına hizmet için bir sergi halinde feth-i ebvab eylemesi (kapıları açması) Konya'nın medar-ı iftihar olacak şuun-ı medeniyedendir.

Sergi dairesine esnay-ı muvasaletimde (ulaşırken) vali-i vilayet devletli **Ferid Paşa** hazretleri dahi orada bulunuyorlardı. Sergi memurinden (memurlarından) biri vasıtasıyla kartımı takdim eder etmez derhal nezd-i asafanelerine kabul buyurdular. Talep ettiğim müsaade-i mahsusa üzerine sergi komiseri izzetli **Cemal Beyefendi'**nin delaletleri ile bütün daireyi gezdim. Sergi hakkında ita edeceğim malumat-ı müfide böyle birkaç mektubun ihatasından pek vasi olduğu cihetle bu mektubum on bu kadar saldan müteşekkil serginin yalnız heyet-i umumiyesi hakkındaki malumat-ı mücmelden ibaret olacaktır.

Büyük taş merdivenlerden çıkıl-

dıktan sonra vasi bir medhalin (girişin) tarafındaki iki oda sergi komiserliği ile komisyonuna diğeri de memurine tahsis edilmiştir. Medhalin dört duvarı halı kilim ve seccadeler ve halıçığa ait olarak **Almanya**'dan celb edilen (getirilen) ve eski şark usulü nescini (dokumasını) musavver olan levhalarla tezyin edilmiş ve cepheye müsadif çifte merdivene duvarlar da dahil olmak üzere serapa (baştan altağa) halılar döşenmiş ve merdiven altındaki kapının balasına (üst kısmına) **Akşehir**'den gönderilip bir halı destegahı resmini ve tesavir-i saireyi havi bulunan iki yüzlü bir halıcık asılmıştır. Alt katta büyük medhalin sağ tarafında küçük bir daireye açılan ve **Şeyh Sadreddin Konevi** hazretlerinin camii-i şeriflerinden celb edilen halının savbı (tarafı) Almanya'dan getirtilen eski halı numuneleri katalogu arasındaki levhalardan birinin savbına tamamıyla müşabih (benzer) olduğu görülmektedir. Alt kattaki devair-i mahsusadan (özel dairelerden) biri **Sivas** mamulat-ı nefisesine hasr edildiği (ayrıldığı) gibi diğeri bir daire de Karamürsel fabrikası mamulatına tahsis olunmuş ve devair-i saireye de **Kayseri, Konya, Isparta, Bor** mamulatu ve ipekçiliğe pek yakın zamanda başladığı halde atiyen büyük büyük asar-ı terakki göstereceği rana nümeyan olan (güzel gösteren) **Isparta**'nın ipek mendilleri, kuşakları, boyun atkaları konmuş ve Rum iplikleri uçkur işlemeleri de diğeri bir salonu tezyin eylemiştir. Bu salonda görüldüğüm eşya-i nefise arasında garabeti (garipliği) itibarıyla şayan-ı tezkar (hatırlamaya değer) olan mevad-ı meşhurdan (bilinen eserlerden) biri de bukalemun renk ...

Alt katta **Sivas** mamulatu teşhir edilen daire cidden mecma-i nefais-i asardır. Renklerdeki imtizaç ve ahenk tarubud **Sivas** için müstakillen halıcılık hususunda birincilik şerefini temine kafi-i müesser sanatkaranedendir. Böyle kıymetdar halılar nescde muvaffakiyetinden dolayı **Sivas destegahları sahibi Mihrican Efendi**'ye alenen beyan takdiratı vecaib-i kadir-

Konya Sanayi Mektebi

şinasiden addederim (açıkça bir takdiri değer bilmekten sayarım).

Serginin alt kat daire-i mahsusasına ait izahatı atiyeye (sonraya) bırakarak üst kata çıkalım: Merdivenin cidar (duvar) tarafını eski halılarla bezendiği için manzara pek hoştur. Yarısı kopmuş yahut bir ensafımızın (yarımımızın) ... kaldığı için koparılıp bir kısmı satılmış, ötesi berisi yıpranmış, rengi solmuş, ezilip büzülmüş olan bu halılar eski sanatkarların birer yadigar-ı fahiridirler (güzel yadigarlarıdır). Her suretle şayeste-i tetkik (dikkate değer) olan bu asar-ı kadime Av-

Halı gazete

rupa boyacılığıyla bizim boyacılık arasındaki farka birer tercüman-ı belik oluyor. Bu halıların bizim kökboyalılarıyla mülevven aksamı (renkli kısmı) henüz bugün nesc edilmiş (dokunmuş) gibi durduğu halde Avrupa boyalılarıyla telvin olunan (yapılan) aksamındaki tüyler dökülmüş, adeta keçeleşmiştir. **Niğde’de Paşa Cami-i Şerifi**’nden getirilerek sağ taraf duvarına boydan boya sarkıtılan Dağıstan malı bir halıya elyevm (bugün) yüz elli lira kadar bir kıymet takdir edilmiştir. Müze müdür muavini saadetli **Halil Beyefendi** hazretleri bu halıyı **Müze-i Hümayun**’a nakil için müze tarafından iştiraya talip olmuşlarsa da emval-i mevkufeden (vakfedilen mallardan) bulunmak hasebiyle tabii satılamamıştır. Bu kıymetdar, atik (eski) halının yanında bir de ufak bir halı var ki Konya gazetesinin bir nüshası taklit edilerek **“Akşehir”** de nesc ve kaymakam-ı kaza izzetli **Salim Bey** tarafından ihda olunmuştur (hediye edilmiştir).

Sanatça o kadar kıymeti bulunmayan bu halıcığın, bir mahsul-ü fikir ve ibda (meydana getirme) olduğu nazar-ı dikkate alırsa ayrıca bir kıymeti bulunduğu anlaşılır. Tuhaf! Şu satırları yazarken **Hoca Nasreddin**’i derhatır ettim (hatırladım). Onun insana en gamlı zamanlarında bir neşe veren hikayat-ı hande-i bahşasından (bahşettiği güldüren hikâyelerden) birkaçı şöyle bir silsile halinde piş-i (ön) hatıramdan geçerken medfen-i Nasreddin (Nasreddin’in mezarı) olan Akşehir halı sanatlarının bu düşünüşlerine tahsin-i han oldum. İşte insanın ahval-i maneviyyesine bulunduğu yerin bir tesir-i hassı (özel etkisi) olduğu bilmem bununla da anlaşılır mı? Halıdan gazete şu suretle ter-tip edilmiştir.

Cumartesi

Birinci Sene: 317 Konya Numara:1
Sipariş edenlerle ayrıca Nüshası Beş Lira mahall-i adresi
pazarlık olunur. Akşehir’dir.

15: Muharrem 316 birinci defa çıkarılıyor. 30: Nisan 317

Havadis

*Konya vali-i alisi devletli **Ferid Paşa** hazretleri tarafından vuku bulan tensib ve işar üzerine Konya’da bir halı ve kilim sergisi küşadına (açılmasına) müsaade buyurulmuştur ki bugün mezkur serginin birinci günü olmak ve şimdiye kadar buralarda asar-ı sanaiyeye dair böyle bir sergi küşad edilmemiş bulunmak cihetiyle umum-ı Konya ahalisi ve bahusus halı ve kilim sanileri (işleyicileri) tarafından zat-ı hazret-i hilafet-penahının sıhhat ve afiyet-i cihankıymetleri bir kat daha yad-u tezkar kılınmıştır (hatırlanmıştır). Varıdatı Mekatib-i İbtidaiye mesarifine (ilk mekteplerin gelirleri masrafına) karşılık olmak üzere Akşehir kasabasında geçen sene inşa ve binasına bed’ olunan (başlanan) hamamın bugünlerde itmam olunduğu (tamamlandığı) haber alınmıştır. Mezkur hama-ma bin lira sarf olunmuştur.*

Gazetenin mündericatı da (içeriği de) yukarıya aynen nakil eylediğim iki fıkradan mürekkebdir (birleştirilmiştir). Yalnız nüshası pek pahalı ve mahdud olduğundan maatteessüf (maalesef) alamadım!...

Üst kata çıkınca alt kat gibi boydan boya bir koridor iki taraftaki salonları tefrik eder (ayırır). Koridorun duvarları halılarla ve salonların kapıları Kürt malı cicim (bir halı türü) ve perdeliklerle tezyin olunmuştur (süslenmiştir). Vasattaki (ortadaki) büyük salon kapısının balasına etrafı çiçek kabartma çerçeve işlemeli **“Padişahım Çok Yaşa”** cümle-i duaiyesi mozayik tarzında çiçeklerle menkuş (nakşedilmiş) bir levha talik edilmiştir (asılmıştır). Bu cümle-i duaiyeyi havi levha-i garra (parlak levha) vilayet-i ziraat müftüsü Hamdi beyefendinin refika-i muhteremeleri hanımın mahsul-ü yed mesaisidir. 1 numaralı olan bu salonun sağ ve sol duvarlarına talik edilmiş kıymetdar halılar arasında nazar-ı dikkat iki zarif tabloya tesadüf ediyor ki bunun biri “Sarayburnu” manzara-i dilkuşası (göze hoş gelen manzara) diğeri de Paris’teki opera caddesidir. Fransa’nın Goblen mamlatı taklidi olmakla ne bizce ne de

اقلام و کلام

هر کون میاجری نشر اونوو سیاسی ملی ترک فرانسید

<p>۱ نومره 1 جل لادیمی تاریخ: ۱۰ مهر ۱۳۱۶ برش دهنه چیلانلو 1200 نومان 424</p>	<p>۲ نومره 2 جل لادیمی تاریخ: ۱۰ مهر ۱۳۱۶ برش دهنه چیلانلو 1200 نومان 424</p>	<p>۳ نومره 3 جل لادیمی تاریخ: ۱۰ مهر ۱۳۱۶ برش دهنه چیلانلو 1200 نومان 424</p>
---	---	---

Avrupa’ca bir kıymeti bulunmayan bu iki parça Sivaslı halıcı **Mihrican Efendi**’nin destegahlarında Goblen taklidi halılar bile yapılacağı fikrini verdiği için memnuniyetle telakki edilir.

Kayseri’de bu suretle yapılan bir halı Sivas mamulatının derecesine varamamış, daha doğrusu bu iki tabloya nazaran hiç mesabesinde (derecesinde) kalmıştır. Bu gibi halıların bizce ve Avrupa’ca bir kıymeti olmayacağını söylemiştim. Burasını biraz izah etmek isterim. Goblen gibi en mahir ressamların vücudu ile iftihar eden bir destegah-ı namdarın taklidi mamulâtı sanatkarlarımıza temin-i muvaffakiyet eyleyemez. Biz kendi destegahlarımızda şark zevk-i selimini hususiyetini muhafaza etmeliyiz. Şarkın nesc-i zarifini garbın nükuş ve

elvanıyla (Doğ’unun zarif işlemelerini, Batı’nın rengarenk nakışlarıyla) karıştırmamalıyız. Bu ihtilat (karışıklık) halıcılığımızda bir dekadan (çöküş) devri açar ki muhriçlerimiz (ihraçatçılarımız) mahsulümüze rağbet etmez olur. Eskiden kalmış unutulmuş Şark eşkâline yeniden bir can, bir hayat-ı suze vermek, zade-i hiss-i milli olan suze ve nükuşu (üstün hislerden doğan suretleri ve nakışları) ihya etmek -eğer tamamıyla müyesser olursa- ne bahtiyarlıktır. İstanbul’da halıcılıktan anlayan bir zat ile konuşduğum sırada İran’da otuz senelik bir halı bulmak için çekilen müşkülâtı dur-u diraz (detaylıca) anlatmıştı. Bizde de böyle değil mi? Ağırlığının birkaç katı altın değerince halılarımız yok pahasına elden çıkmış, nice bedayi-i şarkîye (Doğ’unun zenginlikleri) kolaylıkla garba intikal eylemiştir.

Seyyie-i taklidin (kötü taklidin) halıcılık için bir musibet olduğunu destegah sahiplerimiz iyice anlamalıdır.

Esad Paşazade Celal Bey biraderimizin halıcılığa dair bundan evvel “**İkdam**”a yazdıkları makalenin nüshası nezdlerinde mevcut olan zevat tarafından bir kere daha okunmasını ihtar ederim.⁽¹⁾

Üst katın müteaddid salonları da **Konya, Isparta, Kırşehir, Bor, Ürgüp, Kayseri** ve **Sivas** mamulâtı ve **Akşehir** ve **Koçhisar** göçebe Kürtlerinin enafis-i asarıyla malidir (nefis eserleriyle doludur). **Rusya** konsolosu **Mösyö Leviski** tarafından **Belucistan** ve **Afgan** metâi (ürünü) olarak bir ay teşhir gönderilen halılar ve çadır bezleri de sergiye ayrıca bir zîynet vermiştir. **Mösyö Leviski**'ye bu himmetinden dolayı beyan-ı teşekkürü bir lazime-i hakikatperveri addeyerim.

Bu salonların tafsilatını sonraya bırakarak **Kastamonu Mekteb-i Sana-yii**'nde ikinci defa yapılan bir halının halıcılığa yeni başlanılmış olmakla beraber şayan-ı tahsin (takdire değer) bulunduğunu zikretmeden geçemem.

Serginin bu kadar parlak olacağı ümit edilmezken elyevm mekteb-i sanayi bile eşya-i varideye nisbetle pek dar kalmaktadır. Kürt malı seccadeler resm-i küşadın (açılışın) ikinci günü hemen satılmıştır. Mevcut eşya-i saire de peyderpey satılmaktadır. Sergiye halı teslim edilen mahallerden hatı vesait nakliyesi şimendifere nispetle pek adı kalan Sivas ve Kayseri'den iştirak edildiği halde Aydın dahlinden bir tek halı gönderilmemesi sezavar-ı hayret-u teessüfdür. Karamürsel şubesi istisna edilince sergide 1700 parça halı ve kilim bulunmaktadır. Kıyem-i mecmuası altı bin lirayı müte-caviz bulunan (aşan) bu halılar -ashabı (sahipleri) bir kat daha temin edilmiş olmak için- sigortaya dahi konulmuş ve sergi dahilinde sigara içmek taht-ı memnuiyete alınmıştır (yasaklanmıştır).

(1) İkdam gazetesinin 25 Mart 1318 tarihli ve 2436 numaralı nüshasına müracaat.

Konya'da sergi açıldığı zaman bunun nasıl bir şey olabileceğini o sıralarda **İkdam Matbaasını** ziyaret eden halı tüccarlarından bir zata sormuştum. Muma ileyh (bahsedilen kişi) bunun pek de ziyarete değeri bulunmadığını söylemişti. Biz de zaten **Konya**'da açılacak serginin nihayet birkaç yüz parça halı teşhir edebileceğini tasavvur ediyorduk. Buraya gelip de sergiye reyül' ayn müşahede edinceye (bizzat görene) kadar eski düşüncelerimin yanlışlığını tashih edemedim. Bu da pek tabi değil midir? Fakat kariin-i kiram-ı temin ederim ki sergi ümidin, tasavvurun kat kat fevkindedir. Hatta eğer mal gönderilmesi için tayin edilen müddet biraz daha temdid edilmiş olaydı (uzatılmış olsaydı) belki Mekteb-i Sanayi gibi ikinci bir daireye de ihtiyaç mes eylerdi (olurdu). Bunun için muma ileyh halı taciri efendiye tashih-i fikr (fikrini düzeltmesi) için bari meslek ve sanatları namına olsun buraya kadar ihtiyar-ı zahmet eylemelerini (zahmete katlanmalarını) halisane tavsiye ederim. Bu tavsiyeyi yalnız o zata değil şehrimizde halıcılıkla iştilgal eden diğer erbab-ı ticaret ve sanatımıza dahi tevcih eylemeyi bir vazife-i mukaddese bilirim. Memleketimize senevi yüz binlerce lira kazandıran bu sanat-ı müfide ne kadar tecbil edilse (övilse) yine azdır.

Sergide gördüğüm asar-ı mükemmeliyet fevkalade müvecceb-i imtihan ve teşekkürdür (teşekküre ve minnete zorunludur). Bundan dolayı **İkdam** namına devletli vali paşa hazretlerine beyan-ı tebrikat-ı mahsusayı vacibe-i zimmet (açıkça bir özel tebriki üzerimde görev) bilirim. Sergiye vürud eden emvalin pek az bir müddet zarfında gelip yağılması halı ve kilimlerin hüsn-ü tasnifine meydan bırakmamakla beraber sergi komisyonu heyeti ve sergi komiserliği tarafından ibraz olunan gayret ve himmet-i müşkülât birendazane sayesinde eşya-i maruza yine hakikaten pek güzel bir surette tertip olunmuştur.